

PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ LYDERYSTĖS RAIŠKA TAIKANT GREITOJO SKAITYMO METODIKĄ

Ingrida Mereckaitė

*Lietuvos edukologijos universitetas, Vilniaus J. Basanavičiaus
progimnazija, Lietuva*

Santrauka

Šiame straipsnyje kalbama apie pradinių klasių mokinių greitojo skaitymo ir lyderystės gebėjimų ugdymą. Ši tema aktuali dėl mokyklose nuolatos vykstančių pokyčių, kurie yra susiję su modernėjančia visuomene, o skaitymo gebėjimai yra pamatiniai, sudarantys ne tik kokybiško mokymosi pagrindą, bet ir darantys poveikį asmenybės galių plėtotei. Vaiko ugdymas šiuolaikiniame judriame, kintančiame pasaulyje reikalauja pastangų, nes svarbios tokios asmens savybės kaip iniciatyvumas, gebėjimas pasaulyje reikalauja pastangų, nes svarbios tokios asmens savybės kaip iniciatyvumas, gebėjimas dirbti kartu su kitais, atvirumas, komunikabilumas, lankstumas, adaptyvumas, kurių išsiugdymui reikia kruopštaus ir sistemingo darbo. Šiuo atveju lyderystė yra kaip pamatinis gebėjimas, kurį reikia ugdyti arba nenuslopinti ankstyvame amžiuje. Ugdymo praktikoje pabrėžiamas poslinkis į labiau integruotą darbą ir pastangas labiau įsmeninti mokymą ir mokymosi strategijų kūrimą, t. y. sudaryti tokias sąlygas, kur mokiniai jaučiasi saugūs, pasitikintys savimi, siekia rezultatų. Viena iš tokios aplinkos kūrimo metodikų yra greitojo skaitymo būdai ir priemonės. Greitasis skaitymas suprantamas kaip pagrindinė mokymosi strategija, o skaitymo gebėjimai yra nuolat kintantys ir nuolat tobulėjantys asmens gebėjimai. Greitasis skaitymas gerina pažintines galias, paaštrina kritinio mąstymo gebėjimus ir stiprina problemų sprendimo įgūdžius. Straipsnyje atskleidžiamos glaudžios pradinių klasių mokinių lyderystės ir greitojo skaitymo sąsajos.

Raktiniai žodžiai: greitojo skaitymo metodika, lyderystės raiška, pradinių klasių mokiniai.

Įvadas

Naujoji vaikų karta labai imli, aktyvi, protinga, praktiška, tačiau dažnai negeba koncentruoti dėmesio. Reikia atkreipti dėmesį, kad būtent šiuolaikinės technologijos turi labai didelę įtaką jų vertybių formavimuisi, turinio parinkimui. V. Salienė ir N. Toleikytė (2014) pateikia laisvojo ugdymo humanistinės paradigmos idėją, kuri keičia visuomenės požiūrį į skaitymą. Pabrėžiamas skaitymas kaip įrankis, skirtas tobulėjimui, bendravimui, galimybe tapti lyderiais mokymosi srityje. Autorės siūlo taikyti teksto supratimo gebėjimų ugdymo ir skaitymo skatinimo motyvavimo sistemą, įgalinančią vaiką veikti savarankiškai. Kuriant ir taikant mokymosi strategijas siekiama sudaryti galimybes išmokti planuoti skaitymo procesą, atsižvelgiant į išsikeltus skaitymo tikslus, turimą informaciją, koordinuoti supratimo procesą keliant klausimus, analizuoti ir numatyti teksto reikšmes. Ypač jaunesniojo amžiaus vaikams svarbu gebėti taisyti skaitymo strategijas, kurios padės mokymąsi skaityti suprasti kaip malonią veiklą, kuri skatins tapti atsakingais lyderiais, išsiskiriančiais iš klasės draugų, savo atradimais besidalijančiais su kitais. Kaip teigia N. Chmiel (2005), kad lyderiai įgyja pasitikėjimą savimi, geba planuoti veiklą, jie yra geras pavyzdys kitiems asmenims. Tuo tarpu J. Stoner, R. Freeman, D. Gilbert (2006) lyderystę apibrėžia kaip grupės narių veiklos nukreipimo ir poveikio jiems procesą. Lyderystė ankstyvame amžiuje yra susijusi su charakterio bruožais, empatija. Tas, kuris turi lyderio savybių, geba generuoti ir palaikyti pasitikėjimą, daro įtaką grupės narių elgsenai, skatina siekti užsibrėžto tikslo.

Ekonominio ir socialinio bendradarbiavimo ir vystymosi organizacija (OECD) 2012 metų ataskaitoje skaitymo gebėjimus įvardija kaip pamatinius mokymosi gebėjimus ir individo komunikacijos įrankį. Šį įrankį ir galime suprasti kaip viena iš lyderio savybių, skatinančia mokymąsi skaityti ir kitus mokinius. Anot G. Falschlehnerio (2014), dabartinės Z ir Alfa kartos vaikų tyrimai rodo, kad šios kartos vaikai turi stiprų periferinį matymą, kuris įgalina vaiką paspartinti skaitymo procesą ir pagreitinti mąstymo gebėjimus. Remiantis vakarų šalių patirtimi turime atkreipti dėmesį į tokius prigimtinius kartos gebėjimus. Pradinių klasių mokinių lyderystės skatinimo galimybės Lietuvoje mažai tyrinėtos, o jų sąsajos su skaitymo gebėjimų ugdymu tyrimų iš viso nepavyko rasti. Tačiau galima remtis jau atliktais Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbais, kuriuose tiriama lyderystės raiška, jos sąsajos su ugdymosi įstaigų veiklos gerinimu: R. Želvys (2001, 2003), R. Dukynaitė, R. Ališauskas (2007, 2012), D. Goleman, R. Boyatzis, A. Mckee (2008), B. Schyns, T. Kiefer, A. Tymon (2011), L. Lambert (2011), R. J. Marzano, T. Waters, B. A. McNulty (2011). Tyrimo objektas – pradinių klasių mokinių lyderystės raiška taikant greitojo skaitymo metodiką.

Esminiai tyrimo klausimai:

1. Kaip greitojo skaitymo metodika gali skatinti mokinių lyderystę?
2. Kokią įtaką gali daryti pradinių klasių mokiniai bendramokslų skaitymo gebėjimų ugdymui?

Greitojo skaitymo būdų ir ugdymo priemonių reikšmė pradinių klasių mokiniams

Įprastos raidos vaikai studijuoja pagrindinę skaitymo techniką nuo vienerių iki dvejų metų. Šiuo metu vaikas lavina smegenų veiklą ir stiprina sintezę tarp vaizdo, garso ir prasmės suvokimo. Skaitymo greitis nuolat didėja nuo mokymosi skaityti pradžios iki tol, kol asmuo skaito (pagal R. P. Carver, 1990). Tuo metu, kai vaikas pasiekia gero skaitytojo lygmenį, tokie kognityviniai procesai kaip vaizdo ir garso sintezė, nebereikalauja papildomų pastangų (pagal J. S. Adelman, S. J. Marquis, M. G. Sabatos-DeVito, 2010). Svarbus skaitymo greičio aspektas yra būtinybė, kad vizualiai žmogus suprastų kelias raides per labai trumpą laiką (patyrusiam skaitytojui, kad identifikuotų žodį reikia 50 milisekundžių) (pagal V. Aghababian, T. Nazir, 2000). Todėl skaitymo procesas nuolat turi būti tobulinamas, keičiant skaitymo kryptį ar norint pagreitinti procesą. Tokie pratimai asmens smegenims kelia naujų iššūkių ir padeda įgyti gilesnius, bet jau greitojo skaitymo gebėjimus. Šie gebėjimai glaudžiai siejami su autentiškos lyderystės bruožais, nes greitojo skaitymo pranašumai jaunesniojo amžiaus vaikams suteikia pasitikėjimo savimi ir skatina mąstyti kritiškai.

Remiantis Jungtinėje Karalystėje atliktais tyrimais ir vyriausybės priimtu sprendimu modernizuoti ugdymo įstaigas ugdant pedagogus ir keičiant jų mąstymą apie modernius metodus buvo nurodytas esminis tikslas – gerinti mokinių mokymosi rezultatus ir emocinę būklę, skatinant pasitikėjimą savimi. Mokymosi pasiekimai siejami su mokinio skaitymo gebėjimų gerinimu. Pabrėžiamas mokinio aktyvus dalyvavimas ugdymo procese, kuris reiškia intensyvų mąstymą. Sėkmingą mokymąsi sąlygoja taikomi metodai. Šiuo atveju kalbame apie greitojo skaitymo metodiką, kuri įgalina vaiką sėkmingai, motyvuotai ir savarankiškai veikti. Kasdieninė vaikų veikla susijusi su įvairiomis technologijomis, kurios įgalina juos veikti savarankiškai (pagal A. Morgan, S. E. Kennewell, 2005, I. R. Berson, M. J. Berson, 2010). Vaikai supranta šį technologinį pasaulį kiek kitaip nei suaugę. Vaikai jį

mato fragmentiškai, iš atskirų dalių, vertindami veiklą pagal iššūkius keliančią ir malonią. Šie vaikai ypač pasižymi su stipria lyderystės raiška. Nors vaikų lyderystės fenomenas, ypač Lietuvoje yra dar jaunas, užsienio mokslininkų studijoje yra aprašoma, kad jaunesnio amžiaus vaikų lyderystę daugiau galima priskirti autentiškos lyderystės formai. Vaikas veikiamas tam tikrų veiksnių gali susikoncentruoti ir pademonstruoti gebėjimus (I. R. Berson, M. J. Berson, 2010). Ypatingai išryškėja bendradarbiavimo, komunikavimo, savarankiškumo ir pasitikėjimo savo jėgomis bruožai.

Mokinių lyderystės ugdymo praktikoje samprata

D. Ballou, W. Sanders, P. Wright (2004); OECD (2012) pabrėžia, kad vienas pagrindinių įsivertinimo aspektų yra mokinių motyvacijos ir lyderystės raiška ugdymo organizacijoje. Tai labai svarbus pokytis paskutiniuose Vakarų šalių valstybinėse strategijose, nes jose pradėti siekti mokyklos vadovų, mokytojų ir mokinių lyderystės. Nuo 2007 metų, Lietuvoje pradėjus vykdyti švietimo kaitos projektą „Lyderių laikas“, švietimo lyderystė susilaukia vis didesnio susidomėjimo, o lyderystės reiškinys bendrojo ugdymo mokykloje vis dažniau tampa mokslinių tyrimų objektu. Šio projekto įgyvendintojai R. Dukynaitė, R. Ališauskas (2007, 2012), lyderystės sąvoką apibrėžia kaip mokyklos kokybės tobulinimą. Ugdymo įstaigos skatinamos įgyvendinti įvairias lyderystės formas, o ugdymo praktiką grįstų ugdytinių patyriminiu mokymusi. Vaikai yra motyvuoti tik tų tikslų, kuriuos gali pamatuoti, realiai suprasti ir randa asmenišką ryšį. Motyvacija apibūdinama kaip procesas, nuo kurio priklauso žmogaus gyvenimo tikslai. Motyvacijos skatinamas žmogus kažko siekia, tobulėja. Motyvacijos apraiškos gali būti vidinės arba išorinės. Vidinė motyvacija kyla iš žmogaus asmeninių įsitikinimų, gebėjimų. Dažniausiai vidinei vaiko motyvacijai įtakos turi šeima, artima aplinka. Išorinę motyvaciją lemia išoriniai dalykai, vykstantys aplinkui. Tai gali būti atvira socialinė aplinka, kurioje vaikas siekia prisitaikyti, arba įvykiai, autoritetai ir artimi žmonės, kurių elgesys vienaip ar kitaip daro poveikį besimokantiems. Tačiau išorinė motyvacija mažiau vertinama nei vidinė, nes ji atspindi tikruosius žmogaus troškimus, jo erudiciją, pakantumą, ryšį su kitais. Vidinei vaiko motyvacijai stiprų ryšį turi tėvų lūkesčiai, tad labai svarbus balansas tarp objektyvaus tėvų vaiko gebėjimų ir elgesio vertinimo, kitu atveju, vaikas gali sąmoningai kopijuoti tėvų elgesį.

Lyderystės raiška ugdymo procese pasireiškia mokinių elgesiu, tiesiogiai daro įtaką jų savijautai veiklos įsivertinimo ar savirefleksijos metu (pagal K. S. Cortina, J. F. Carlisle, J. Zeng, 2008). Taip pat svarbi tėvų bendruomenė ir vaiko socialinė aplinka, nes vaikas į mokyklą atsineša patirtį iš namų. Kadangi pradinėse klasėse jis dar stokoja gyvenimiškos patirties, tą patirtį toliau plėtoja mokykloje. Todėl mokykla tampa pirminės lyderystės oficialioje aplinkoje įgijimo vieta. Tačiau ne kiekvienas vaikas gali priimti naują informaciją, jeigu jam ši neįdomi ar netinkamai pateikta. Todėl skatinama motyvacija, padedanti pamėgti skaitymą, rašymą, skaičiavimą. Šie pagrindiniai ugdomi kuo anksčiau, nes įrodyta, kad tinkama motyvacija įgalina vaikus išmokyti ir naudotis turima informacija. Inovatyvių metodų taikymas pamokoje, motyvacija turi tiesioginę įtaką mokinių lyderystės raiškai.

Lyderystės raiškos pamokoje, taikant greitojo skaitymo būdus ir ugdymo priemones, empirinio tyrimo metodika ir duomenų analizė

Šiame skirsnyje aprašomas greitojo skaitymo metodikos ir pradinių klasių mokinių lyderystės pamokoje tyrimas. Greitojo skaitymo metodika ir ugdymo priemonės, skatinančios pradinių klasių mokinių lyderystės įtaką, buvo ištirtos taikant atvejo analizės tyrimą, kuriame dalyvavo aštuoni 1-4 klasių mokiniai ir keturi mokytojai. Atvejo tyrimas paremtas grindžiamąja teorija (pagal A. Straus, L. Corbin, 1990). Todėl empirinio tyrimo metu gauta informacija buvo sisteminta grupuojant ją į kategorijas ir subkategorijas (pagal B. Bitiną, L. Rupšienę, V. Žydzūnaitę, 2008). Subkategorijos ir kategorijos atrandamos nagrinėjamuose pokalbių protokoluose.

Ugdomosios veiklos stebėjimas

Taikytas veiklos tyrimas, kai jau iš anksto su mokytoja buvo suderinti pamokos planai ir pamokoje naudojami greitojo skaitymo būdai ir ugdymo priemonės. Kiekvienoje klasėje buvo stebėta integruotos lietuvių kalbos ir pasaulio pažinimo veiklos. Kiekvienos klasės veiklai parinkti greitojo skaitymo būdai ir ugdymo priemonės atsižvelgiant į *Pradinio ugdymo lietuvių kalbos bendrąją programą* (2016), kurioje pabrėžiama, jog ugdymo procesas turėtų būti aktyvus, mokomasi praktiškai veikiant, mokiniai skatinami savarankiškai ieškoti, reikšti mintis; sudaroma galimybė rinktis (veiklą, veikimo priemones), savarankiškai daryti sprendimus – pasirinkimo laisvė derinama su atsakomybe už savo veiksmus ir poelgius; skatinami teigiami jausmai, išgyvenimai kaip vaiko valios, veiklos paskata. Ugdymas patrauklus ir džiaugsmingas: parenkami vaiko domėjimaisi mokymosi procesu stiprinantys, mokymosi motyvacija, atsakomybę skatinantys ugdymo metodai, temos, priemonės; siekiama, kad mokiniai patirtų pažinimo ir atradimo džiaugsmą; sudaromos sąlygos ir situacijos, leidžiančios išgyventi mokymosi ir veiklos sėkmę. Plačiau apie kiekvienoje klasėje taikytus greitojo skaitymo būdus atskleista 1 lentelėje.

1 lentelė. Mokinių greitojo skaitymo gebėjimų ugdymo būdų ir IKT priemonių pagrindimas.

Klasė	Būdas	IKT ugdymo priemonė	Taikytos veiklos fragmentų aprašymas
1 klasė	Teksto skaidymas	Informacijos pateikimas su QR kodu	Pirmoje pamokoje buvo taikomas teksto skaidymas, kai kiekvienam vaikui pateikta informacija yra suskaidyta į atskiras korteles. Vėliau antroje pamokoje buvo taikyta QR kodo priemonė. Šiai priemonei reikia planšetinio kompiuterio, nes ant kiekvienos perskaitytos teksto kortelės yra QR kodas, kuris vaikui leidžia pamatyti paveikslėlius, pagal kuriuos galima nuosekliai papasakoti teksto turinį. Sąsajos su lyderyste: šios priemonės motyvuoja vaikus, suteikia galimybę dirbti savarankiškai, susikurti taisykles, priimti sprendimus.

2 klasė	Teksto siejimas su spalva	Informacijos pateikimas su QR kodu	<p>Pirmoje pamokos dalyje mokiniai skaito tekstą, skirtin- gos užduotys pateiktos spalvotose kortelėse (raudonoje, mėlynoje, žalioje). Pažymėti teksto dalis, kuriose kalb- ama apie didžiojo baltojo ryklio paplitimą (žalia spal- va), ryklio išvaizdą (mėlyna) ir kuo minta (raudona). Vėliau mokiniai dalijasi perskaityta informacija. An- troje pamokos dalyje su QR kodo pagalba stebi video medžiagą, stengdamiesi atpažinti didįjį baltąjį ryklį. An- tros pamokos metu visa komanda gamina plakataž apie baltąjį ryklį, jį pristato visai klasei.</p> <p>Sąsajos su lyderyste: skatina bendradarbiauti, planuoti veiklą, motyvuoja ir sudomina.</p>
3 klasė	Skaitymo rodyklė	Hipertekstas	<p>Pirmoje pamokos dalyje mokiniai gauna tekstus, kurie pateikiami planšetiniuose kompiuteriuose. Perskaičius vieną pastraipą spaudžiama nuoroda ir visas prieš tai skaitytas tekstas juda (iš kairės į dešinę). Toliau skaitant tekstą ir paspaudus aktyvią nuorodą „Baltasis lokys“, mokinys ranka daugiau informacijos, perskaitęs grįžta į pagrindinį tekstą. Toliau vyksta dalinimasis sužinota informacija. Antroje pamokoje mokiniai kuria plakatus ir juos pristato visai klasei.</p> <p>Sąsajos su lyderyste: skatina motyvaciją, mąstyti kritiškai, planuoti laiką, kurti asmeninę strategiją, ben- dradarbiauti.</p>
4 klasė	Skaitymo rodyklė	<p><i>Aurasma</i> pro- grama.</p> <p>Informacijos pa- teikimas su QR kodu</p>	<p>Pamokos pradžioje visiems mokiniams išdalijami planšetiniai kompiuteriai. Dar kartą paaiškinama, kaip veikia <i>Aurasma</i> programa. Vėliau pristačius pamokos temą, mokiniams išdalijami lapeliai su pavadinimu ir QR kodu, po kuriuo paslėptas tekstas. Tekstas skai- tomas su skaitymo rodykle. Mokiniai, kuriems tokiu būdu skaityti tekstą per sunku, gali rinktis skaityti tekstą be judėjimo. Vėliau vyksta informacijos pasidalijimas ir plakato kūrimas. Antroje pamokoje baigiami kurti plakatai ir vyksta jų pristatymai.</p> <p>Sąsajos su lyderyste: skatina komunikavimą, planavimą, bendradarbiavimą, motyvuoja kurti asmeninę skaitymo strategiją, suteikia laisvę pasirinkti norimą tempą ir dirbti savarankiškai.</p>

Pamokos buvo stebimos metodikos kūrėjos, mokinių elgesys, sakomos mintys fik- suojamos stebėtų protokoluose. Visose klasėse taikytas toks pats pamokos modelis: pirmos pamokos metu vaikai savarankiškai skaito jiems pateiktą tekstą su greitojo skaitymo būdais ir IKT ugdymo priemonėmis. Vėliau visi mokiniai grupelėse 1-2 klasėje po 4 mokinius, o 3–4 klasėse po 6 mokinius pasidalina perskaityta informacija. Dalinasi patirtimi, jei reikia ieško papildomos informacijos enciklopedijose ar žinyuose. Antroje pamokoje mokiniai

gamina plakatą, kuris padėtų atskleisti nagrinėtą temą. Vėliau grupė savo plakatą pristato visai klasei. Kiekvienas vaikas pasidalina savo patirtimi apie darbą ir savo emocinę savijautą abiejų pamokų metu.

Toliau pristatysime tyrimo rezultatus. 2 lentelėje pateikti 1 klasės mokinių rezultatai, išryškėję veiklų stebėjimo metu:

2 lentelė. 1 klasės mokinių stebėtos ugdomosios veiklos, kurioje pastebėta lyderystės raiška taikant greitojo skaitymo būdus ir IKT ugdymo priemones.

Kategorija	Subkategorija	Teiginys
Lyderystės raiška	Pasitikėjimas savimi	„Atsako į klausimą tvirta ir argumentuota nuomone“. „Aiškiai ir sklandžiai suformuluoja savo mintį“. „Pasiūlo garsiai pristatyti skaitytą epizodą“.
	Aktyvumas atliekant užduotį	„Paragina kitus vaikus skaityti“. „Šalia sėdinčiam vaikui parodo, kur skaityti“. „Pasitikslina užduoties formuluoję“.
	Bendradarbiavimas	„Padedą kitiems“. „Pasiūlo sprendimą“. „Pasitaria, kaip turėtų atrodyti paveikslėlis“. „Klausia nuomonės“.
Asmenybės bruožai	Empatija	„Išijaučia į koordinatoriaus ar mentoriaus vaidmenį“. „Tiksliai supranta užduotį, nori ją atlikti kuo geriau“.
	Iniciatyvumas	„Pasiūlo užduotį atlikti kitaip“. „Pateikia bent kelis užduoties vizualizacijos pasiūlymus“.
	Savarankiškumas	„Savarankiškai dirba, imasi veiklos, remdamasis savireguliacija, pats koordinuoja savo darbo tempą“.
Emocinė būseną	Grupės lyderio vaidmens įtaka emocinei savijautai	„Jaučiasi saugiai, yra geros nuotaikos“. „Patiria sėkmę bendradarbiaudamas“. „Yra pasitikintis savimi, nes kiti komandos nariai jaučia pasitikėjimą juo, klausia jo nuomonės ar patarimo“.

2 lentelės duomenys suskirstyti į tris kategorijas: lyderystės raišką, asmenybės bruožus, emocinę būseną. Šios kategorijos tikslinamos septyniomis subkategorijomis. Stebėtoje veikloje atsiskleidžia lyderystės raiška, kuri reiškiasi mokinių pasitikėjimu savimi, aktyvumu atliekant užduotis, bendradarbiavimu. Pamokoje taikytas teksto skaidymo meto-

das, padėjo mokiniams greitai ir giliai įsisavinti tekste pateiktą informaciją. Galima daryti prielaidą, kad tai padėjo atskleisti tyrimo dalyvių asmenybės lyderystės bruožus. Ryškiausiai pirmokai rodė iniciatyvą, buvo savarankiški. Taip pat pastebėta, kad jie turėjo laiko padėti kitiems mokiniams. Kiek mažiau pastebėta empatija, nors ėmėsi grupės koordinatorių vaidmens, jiems trūko minties dėstymo nuoseklumo, kad kiti grupės nariai (pasekėjai) jų nuosekliai klausytų. Refleksijoje užfiksuota tyrimo dalyvių emocinė būseną leidžia susidaryti nuomonę, kad jie jaučiasi saugiai, kai gerai supranta pamokos turinį. Taip pat pastabėta pakili nuotaika dėl sėkmingo bendradarbiavimo. Vienas iš respondentų pabrėžia, kad jo pasitikėjimą savimi lėmė kitų grupės narių pritarimas jo nuomonei.

Kaip veikla sekėsi 2 klasės mokiniams, atskleista 3 lentelėje:

3 lentelė. 2 kasės mokinių stebėtos ugdomosios veiklos, kurioje pastebėta lyderystės raiška taikant greitojo skaitymo būdus ir IKT ugdymo priemones.

Kategorija	Subkategorija	Teiginys
Lyderystės raiška	Pasitikėjimas savimi	„Parodo gilų teksto supratimą, atsakydamas į pateiktos užduoties klausimus“. „Kalba neskubėdamas, užtikrintai“. „Nebijo paprieštarauti ir pasiūlo kitą atsakymo variantą“.
	Aktyvumas atliekant užduotį	„Siekia įsigilinti į užduoties reikalavimus“. „Pasitikrina turimas priemones“. „Pasiūlo sisteminti komandos darbą pasiskirstant pareigomis“.
	Bendradarbiavimas	„Padeda kitiems“. „Duoda pasiūlymą“. „Pasitaria, kaip turėtų atrodyti paveikslėlis“. „Klausia nuomonės“.
Lyderio asmenybės bruožai	Empatija	„Įsijaučia į koordinatoriaus ar mentoriaus vaidmenį“. „Nori inicijuoti pasiskirstymą užduotimis“. „Stengiasi, kad į darbą įsitrauktų visi komandos nariai“.
	Iniciatyvumas	„Koncentruojasi į bendruomenišką darbą, įtraukiant visus dalyvius“. „Nuolat pateikia bent kelis pavyzdžius, kaip galėtų atrodyti“.
	Savarankiškumas	„Savarankiškai imasi pradėti veikti“. „Ieško reikiamų priemonių“. „Sugeba darbo eigoje ieškoti pagalbos ir atsakymų ieškodamas papildomos informacijos“.
Emocinė būseną	Grupės lyderio vaidmuo emocinei savijautai	„Yra pakilios nuotaikos, geranoriškai padeda kitiems“. „Pasitiki savimi ir argumentuotai atsako į klausimus, kodėl pasirinko vienus ar kitus sprendimus, pabrėždamas, kad taip nuspėdė visa grupė“. „Grupės ir savo asmeninį darbą vertina aukščiausiu įvertinimu, argumentuodamas, kad vieni kitų klausėsi“.

3 lentelėje pateikti antros klasės mokinių stebėtos ugdomosios veiklos duomenys leidžia susidaryti nuomonę, kad taikytas spalvos ir teksto siejimo strategija bei informacijos pateikimas su QR kodo pagalba stipriai motyvavo tyrimo dalyvius veikti savarankiškai.

Lentelėje pateikti duomenys suskirstyti į tris kategorijas ir septynias subkategorijas. Antros klasės mokinių stebėtoje veikloje ypač išsiskiria aktyvumas atliekant užduotį. Šiuo atveju stipriau pasireiškia mokinių empatija koordinuoti grupės darbą. Jie padeda kitiems, tariasi ir klausia kitų nuomonės. Matyti didelis mokinių susidomėjimas, papildomos informacijos ieškojimas. Iš tiriamųjų refleksijos matoma pakili nuotaika, dėl sėkmingo grupės darbo. Vienas iš nurodytų sėkmės rodiklių, kad kiti grupės nariai pritarė pasiūlytai idėjai. Mokiniai argumentuotai pagrindžia sėkmingo bendradarbiavimo teiginį, nurodydami visi grupės narių įsitraukimą.

4 lentelė. 3 kasės mokinių stebėtos ugdomosios veiklos, kurioje pastebėta lyderystės raiška taikant greitojo skaitymo būdus ir IKT ugdymo priemones.

Kategorija	Subkategorija	Teiginys
Lyderystės raiška	Vaidmenų paskirstymas	„Pasiūlo paskirstyti vaidmenimis“. „Kiekvienam sugalvotam darbo vaidmeniui paskiria po užduotį“.
	Aktyvumas atliekant užduotį	„Pasiūlo įsikurti patogesnę darbo vietą“. „Tikslinasi užduotį, klausia mokytojos“. „Skatina kitus grupės narius mąstyti, teikti pasiūlymus“.
	Bendradarbiavimas	„Siūlo savo pagalbą, duoda patarimus kaip geriau atlikti užduotis“.
	Planavimas	„Planuoja kiekvieno paskirto vaidmens darbo atlikimo greitį“. „Susitaria, kada turi baigti“. „Pasiūlo pasilikti laiko pristatymo repeticijai“.
Lyderio asmenybės bruožai	Empatija	„Išjaučia į grupės koordinatoriaus vaidmenį, padeda kitiems ir planuoja grupės veiklą“.
	Iniciatyvumas	„Imasi iniciatyvos taikyti susitarimus padėsiančius įvykdyti užduotį“. „Siūlo susitelkti bendram darbui“. „Pastebi nesupratusius užduoties, siūlo pagalbą“.
	Savarankiškumas	„Dažnai vartoja žodžius „Aš pats“, pats nori atrasti savo tiesas ir atlikti jam paskirtą užduotį“. „Akivaizdžiai rodo savo savarankiškumą kūno kalba, atsiskirdamas individualiam darbui“.
	Pasitikėjimas savimi	„Aiškiai ir argumentuotai atsakinėja į klausimus“. „Savo nuomonę pagrindžia asmeninio patyrimo pavyzdžiais“. „Nori pristatyti grupės darbą“.
Emocinė būseną	Grupės lyderio vaidmuo emociškai savijautai	„Jaučiasi savimi pasitikintis, drąsus, pabrėžia savo asmeninio darbo indėlį ir pasiūlymus bendrai grupės sėkmei“. „Džiaugiasi grupės sutelktumu“. „Yra linksmas, kad pavyko bendradarbiauti su visais grupės vaikais, nors su jais klasės aplinkoje beveik nebendrauja“. „Jaučiasi laimingas, kad kai kurie buvo išklaustyti jo pasiūlymai“.

Trečios klasės mokinių stebėtos ugdomosios veiklos 4 lentelėje yra išskirtos trys kategorijos ir devynios subkategorijos. Šioje stebėtoje veikloje, kurioje buvo taikomas skaitymo rodyklės metodas ir hipertekstas, pastebimai reiškėsi tokios lyderio savybės kaip savarankiškumas, pasitikėjimas savimi. Taip pat lyderystės raiškos kategorija pasipildė dviem subkategorijomis – vaidmenų pasiskirstymu ir darbo planavimu. Galima daryti prielaidą, kad tyrimo dalyviai greitai perskaitė ir supratę pamokos medžiagą, turėjo laiko, kurį skyrė darbo grupės planavimui. Remiantis šiuo reiškiniu galima teigti, kad tyrimo dalyviai tapo grupės lyderiais, nes jų pasiūlytos idėjos buvo priimtos. Tyrimo dalyviai, turintys lyderio bruožų, nuolat uždavė atvirus klausimus, skatinančius mąstyti kitus grupės narius, priimti sprendimus. Siūlydami sprendimus, teikė bent kelis pavyzdžius. Taip pat jie ėmėsi pedagoginės lyderystės ir bendradarbiaudami padėjo kitiems mokiniams. Apmąstant veiklas buvo nustatyta, kad abu tyrimo dalyviai jaučiasi gerai, dėl grupės sutelktumo, bendradarbiavimo, asmeninių idėjų priėmimo.

5 lentelė. 4 kasės mokinių stebėtos ugdomosios veiklos, kurioje pastebėta lyderystės raiška taikant greitojo skaitymo būdus ir IKT ugdymo priemones.

Kategorija	Subkategorija	Teiginys
Lyderystės raiška	Vaidmenų pasiskirstymas	„Siūlo balsuoti, dėl darbo krūvio pasiskirstymo“. „Siūlo savanoriškai pasirinkti darbus“. „Paskiria komandos vaidmenis, nepasiūliusiems“.
	Aktyvumas atliekant užduotį	„Užduoda atvirus klausimus, skatinančius visus mąstyti ir kelti idėjas“.
	Bendradarbiavimas	„Pasiūlo padėti ir dirbti komandoje su kitu mokiniu apjungiant savo vaidmenis“.
	Planavimas	„Planuoja darbo laiką ir apimtį“ „Pasitikslina pristatymo trukmės laiką“. „Kartas nuo karto komandos nariams primena apie laiko limitą“.
Lyderio asmenybės bruožai	Empatija	„Puikiai vadovauja grupės darbui, įsijaučia į mentoriaus vaidmenį ir generuoja naujas idėjas“. „Padeda ir konsultuoja kitus grupės narius“.
	Iniciatyvumas	„Nuolatos inicijuoja priimti sprendimus“. „Nuosekliai ir argumentuotai rodo iniciatyvą spręsti sunkumus atliekant užduotį“.
	Savarankiškumas	„Pasitiki savimi savarankiškai veikdamas“. „Savarankiškai pereina nuo vieno užduoties etapo prie kito“. „Pasiruošia darbo erdvę, susirenka reikiamas priemones“.
	Pasitikėjimas savimi	„Aiškiai ir argumentuotai atsako į klausimus“. „Remiasi savo ir kitų komandos narių išsakytais patyrimais“. „Prisiima atsakomybę už savo grupei pasiūlytas mintis“.
Emocinė būseną	Grupės lyderio vaidmuo emocinei savijautai	„Džiaugiasi, kad pavyko susikaupti ir atlikti užduotį nuo pradžios iki galo“. „Yra laimingas, nes pavyko surasti labai kūrybiškų ir originalių sprendimų“. „Jaučiasi savimi pasitikintis, drąsus, pabrėžia savo asmeninio darbo indėlį ir pasiūlymus bendrai grupės sėkmei“.

5 lentelėje pateikiami 4 klasės ugdomosios veiklos stebėjimo duomenys. Šioje lentelėje ypač ryški lyderystės raiška, grupės vaidmenų pasiskirstymo dalyje. Čia pastebima ne tik tyrimo dalyvių iniciatyva, bet ir demokratijos principu valdomos grupės formavimas – balsavimas. Tokiu būdu vienas iš tyrimo dalyvių oficialiai tampa paskirtu komandos lyderiu ir imasi ryškios iniciatyvos. Taip pat stebėtoje 4 klasės veikloje pasireiškia įvaldytas laiko planavimas, grąžinantis grupės darbą prie pagrindinės veiklos. Vienas tyrimo dalyvių ima koordinuoti vyraujančias diskusijas. Grupės nariai jo klauso, tai jam suteikia pasitikėjimo savimi, grupės lyderis prisiima atsakomybę už diskusijoje priimtą sprendimą. Jis aiškiai ir argumentuotai atsako į klausimus, pristatymo metu remiasi ne tik savo, bet ir grupės narių asmenine patirtimi. Apmąstydami veiklą mokiniai džiaugiasi nuo pradžios iki galo atliktu darbu, priimtais kūrybiškais sprendimais ir bendradarbiavimu.

Apibendrinant tyrimo duomenis galima teigti, kad stebėtoje ugdomojoje veikloje atsiskleidė lyderystės raiška bendradarbiavimo ir pagalbos, santykiu mokiny-mokiniui, grupės telkimo aspektu. Taip pat pastebėta, kad tyrimo dalyvių, turinčių lyderio bruožų, pasitikėjimą savimi skatina grupės narių pripažinimas, sklandus bendradarbiavimas, įsiklausymas. Tačiau skiriasi 1-2 klasių ir 3-4 klasių mokiniai gebėjimai laiko planavimo ir grupės vaidmenų pasiskirstymo srityse.

Išvados

Apibendrinus analizuotus tyrimų duomenis galima teigti, kad lyderio savybių turinčių vaikų skaitymo gebėjimai yra pažengę, nes jie taip pat ugdyti ir šeimoje, dar prieš pradėdant lankyti mokyklą. Visi tiriamieji pasižymi ankstyvu skaitymo ugdymo šeimoje. Toks skaitymo skatinimas organizuojamas nuolatos. Tyrime nustatytas mokinių elgesys, kuris pasireiškė ryškia lyderystės raiška: aukšta motyvacija, savarankiškumu, veiklos planavimu, pagalba vienas kitam. Greitojo skaitymo būdai tokie kaip skaitymo skaidymas, hip-ertekstas, teksto siejimas spalvomis, Aurasma programos panaudojimas skaitymo tikslais yra inovatyvūs, vaikus motyvuojantys veikti savarankiškai ir padeda išlaikyti dėmesį ilgesnį laiką. Taip pat pažymima, kad greitojo skaitymo ugdymo priemonės, kurios yra sistemingai derinamos pagal skaitytojo amžių ir skaitymo tikslą gali padėti diferencijuoti ugdymo turinį, ugdyti mokinių aukštesniojo lygio mąstymo gebėjimus.

Greitojo skaitymo metodika padeda ugdyti vaikų lyderystę, kuri pasireiškia: bendradarbiavimu, demokratiškumu, atsakomybe, veiklos planavimu ir atsakingu mokymusi. Užsienio tyrėjų išvalgos sutampa su tyrimo rezultatu, kad greitis skaitymas motyvuoja mokinius, padeda planuoti veiklą, ugdyti kūrybiškumą informacijos paieškos srityje.

Literatūra

- Adelman, J. S., Marquis, S. J., Sabatos-DeVito, M. G. (2010). Letters in words are read simultaneously, not in left-to-right sequence. *Psychological Science*, 21, 1799. doi:10.1177/0956797610387442.
- Aghababian, V., Nazir, T. (2000). Developing normal reading skills: aspects of the visual processes underlying word recognition. *Journal of Experimental Child Psychology*, 76, 123–150. doi:10.1006/jecp.1999.2540.
- Ališauskas, R., Dukynaitė, R. (2007). Lyderystė kaip talka. *Lyderių laikas*. Švietimo vadybos kaitos projektas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, p. 9–12, 57–58.

- Ballou, D., Sanders, W., Wright, P. (2004). Controlling for student background in value-added assessment of teachers. *Journal for Educational and Behavioral Statistics*, 29 (1), 37–65.
- Berson, I. R., Berson, M. J. (2010). *High-tech Tots: Childhood in a digital world. Research in global child advocacy*. Charlotte, NC: Information Age.
- Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija* [Qualitative research methodology]. I-II dalys. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
- Carver, R. P. (1990). *Reading rate: A review of research and theory*. San Diego, CA: Academic Press.
- Chmiel, N. (2005). *Darbo ir organizacinė psichologija* [Work and organizational psychology]. Kaunas: Šviesa.
- Cortina, K. S., Carlisle, J. F., Zeng, J. (2008). Context effects on students' gains in reading comprehension in Reading First schools in Michigan. Technical Report 6.1. *Evaluation of Reading First in Michigan*. Ann Arbor, MI: University of Michigan.
- Dukynaitė, R., Ališauskas, R. (2012). Strateginis valdymas kaip lyderystės priemonė [Strategic management as a tool for leadership]. *Viešoji politika ir administravimas*, 11 (1), 75–88.
- Falschlehner, G. (2014). *Die Digitale generation. Jugendliche lesen anders*. Wien: Verlag Carl Ueberreuter.
- Goleman, D., Boyatzis, R., McKee, A. (2008). *Lyderystė: kaip vadovauti pasitelkiant emocinį intelektą* [Leadership: How to lead with emotional intelligence]. Kaunas: Aušra.
- Lambert, L. (2011). *Lyderystės gebėjimas ir tvari mokyklų pažanga* [Leadership ability and sustainable school progress]. Vilnius: Vitae litera.
- Marzano, R. J., Waters, T., McNulty, B. A. (2011). *Veiksminga mokyklų lyderystė* [Effective school leadership]. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Morgan, A., Kennewell, S. E. (2005). The role of play in the pedagogy of ICT. *Education & Information Technologies*, 10 (3), 177-188. Retrieved from <http://202.116.45.198/xxjsjy/webcourse/teachDevlp/PAPERS/5.pdf>.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (OECD). (2012). *Measuring improvements in learning outcomes: Best practices to assess the value-added of schools*. Paris: OECD.
- Pradinio ugdymo lietuvių kalbos bendroji programa*. (2016). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija.
- Salienė, V., Toleikytė, N. (2014). Laisvojo ugdymo humanistinės paradigmos idėjos kalbinio ir literatūrinio ugdymo paradigimų kontekste: Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros bendrųjų programų (1994–2011) analizė. *Ugdymo paradigimų iššūkiai didaktikai*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 108-150.
- Schyns, B., Kiefer, T., Tymon, A. (2011). Teaching implicit leadership theories to develop leader and leadership: How and why it can make a difference. *Academy of Management Learning & Education*, 10 (3), 397 – 408.
- Stoner, J., Freeman, R., Gilbert, D. (2006). *Vadyba* [Management]. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
- Želvyš, R. (2001). Švietimo vadybos pagrindai. Mokomoji priemonė [Fundamentals of educational management]. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Želvyš, R. (2003). Švietimo organizacijos vadyba: mokomoji priemonė [Management of educational organization: educational material]. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 73.

Summary

THE USE OF SPEED READING TECHNIQUE PROMOTING STUDENTS' LEADERSHIP IN PRIMARY CLASSES

Ingrida Mereckaitė

Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

This research deals with the influence of speed reading to primary school pupils' leadership. This topic is relevant for schools constantly ongoing changes that are associated with modern society, therefore teaching Lithuanian language is a very difficult job that requires patience and good didactic knowledge. Child's education in today's busy, complex and constantly changing world is also controversial, because qualities such as initiative, ability to work with others, openness, communication skills, flexibility and adaptability become especially important. In this case, leadership is the basic skill that you need to develop instead of suppressing at the early age. The present era requires necessary provisions. This particular period requires modernization of training institutions as well as the shift to a more integrated work and effort to provide a more personalized teaching and learning strategies. One of these indicators is speed reading techniques and instruments. The term "speed reading" is not very frequent, but this is the main learning strategy. Reading should be understood as an ongoing and constantly developing ability. Speed Reading improves cognitive powers, sharpens critical thinking skills and enhances problem-solving skills. The paper reveals a close primary school students' leadership and speed reading interface.

Subject – the influence of speed reading seeking to encourage students' leadership.

Main research questions:

1. How speed reading methodologies can promote student's leadership?
2. What kind of influence for educating the reading skills of the classroom kids has the general level of reading achievement?

Summarizing the analysis of the research data, it can be argued that the ability to read children with a leadership character is advanced because they are also cultivated in the family even before they go to school. All subjects have an early reading comprehension in the family. A behavioural change has been reported in a vibrant expression of leadership: high motivation, autonomy, operational planning, help each other. Speed reading techniques: hypertext, text linking colors Aurasma program is innovative, motivating children to operate independently and helps maintain a higher concentration of time, the less distracting. It is also noted that speed reading instruments, which are systematically adjusted according to the reader's age and reading target may be treated as curriculum differentiation, higher thinking skills training. It is also noted that the tools for rapid reading, which are systematically matched according to the reader's age and the purpose of reading, can help to differentiate the content of education, to develop students' advanced thinking abilities.

The methodology of speed reading helps to develop children's leadership, which is manifested in: cooperation, democracy, responsibility, planning of activities, and responsible learning. Foreign researchers' perceptions coincide with the study's conclusion that quick reading motivates students, helps them plan activities, and develop creativity in the search for information

Keywords: leadership, speed reading methodology, primary school education.

Received 25 May 2017; accepted 20 June 2017

Ingrida Mereckaitė

PhD Student, Primary School Teacher, Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, Lithuania.
E-mail: ingrida.mereckaite@yahoo.com